

PAPER-III SANSKRIT

Signature and Name of Invigilator

1. (Signature) _____

(Name) _____

2. (Signature) _____

(Name) _____

S 2513

OMR Sheet No. :

(To be filled by the Candidate)

Roll No.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

(In figures as per admission card)

Roll No.

(In words)

Time : 2 1/2 hours]

[Maximum Marks : 150

Number of Pages in this Booklet : 8

Number of Questions in this Booklet : 75

Instructions for the Candidates

1. Write your roll number in the space provided on the top of this page.
2. This paper consists of seventy five multiple-choice type of questions.
3. At the commencement of examination, the question booklet will be given to you. In the first 5 minutes, you are requested to open the booklet and compulsorily examine it as below :
 - (i) To have access to the Question Booklet, tear off the paper seal / polythene bag on the booklet. Do not accept a booklet without sticker-seal / without polythene bag and do not accept an open booklet.
 - (ii) **Tally the number of pages and number of questions in the booklet with the information printed on the cover page. Faulty booklets due to pages/questions missing or duplicate or not in serial order or any other discrepancy should be got replaced immediately by a correct booklet from the invigilator within the period of 5 minutes. Afterwards, neither the Question Booklet will be replaced nor any extra time will be given.**
 - (iii) After this verification is over, the OMR Sheet Number should be entered on this Test Booklet.
4. Each item has four alternative responses marked (A), (B), (C) and (D). You have to darken the circle as indicated below on the correct response against each item.
Example : (A) (B) (C) (D)
where (C) is the correct response.
5. Your responses to the items are to be indicated in the **OMR Sheet given inside the Booklet only**. If you mark at any place other than in the circle in the OMR Sheet, it will not be evaluated.
6. Read instructions given inside carefully.
7. Rough Work is to be done in the end of this booklet.
8. If you write your Name, Roll Number, Phone Number or put any mark on any part of the OMR Sheet, except for the space allotted for the relevant entries, which may disclose your identity, or use abusive language or employ any other unfair means, you will render yourself liable to disqualification.
9. You have to return the original OMR Sheet to the invigilators at the end of the examination compulsorily and must not carry it with you outside the Examination Hall. You are however, allowed to carry duplicate copy of OMR Sheet on conclusion of examination.
10. Use only **Blue/Black Ball point pen**.
11. Use of any calculator or log table etc., is prohibited.
12. There is no negative marks for incorrect answers.

परीक्षार्थियों के लिए निर्देश

1. पहले पृष्ठ के ऊपर नियत स्थान पर अपना रोल नम्बर लिखिए ।
2. इस प्रश्न-पत्र में पचहत्तर बहुविकल्पीय प्रश्न हैं ।
3. परीक्षा प्रारम्भ होने पर, प्रश्न-पुस्तिका आपको दे दी जायेगी । पहले पाँच मिनट आपको प्रश्न-पुस्तिका खोलने तथा उसकी निम्नलिखित जाँच के लिए दिये जायेंगे, जिसकी जाँच आपको अवश्य करनी है :
 - (i) प्रश्न-पुस्तिका खोलने के लिए पुस्तिका पर लगी कागज की सील / पॉलिथीन बैग को फाड़ लें । खुली हुई या बिना स्टीकर-सील / बिना पॉलिथीन बैग की पुस्तिका स्वीकार न करें ।
 - (ii) कवर पृष्ठ पर छपे निर्देशानुसार प्रश्न-पुस्तिका के पृष्ठ तथा प्रश्नों की संख्या को अच्छी तरह चैक कर लें कि ये पूरे हैं । दोषपूर्ण पुस्तिका जिनमें पृष्ठ/प्रश्न कम हों या दुबारा आ गये हों या सीरियल में न हों अर्थात् किसी भी प्रकार की त्रुटिपूर्ण पुस्तिका स्वीकार न करें तथा उसी समय उसे लौटाकर उसके स्थान पर दूसरी सही प्रश्न-पुस्तिका ले लें । इसके लिए आपको पाँच मिनट दिये जायेंगे । उसके बाद न तो आपकी प्रश्न-पुस्तिका वापस ली जायेगी और न ही आपको अतिरिक्त समय दिया जायेगा ।
 - (iii) इस जाँच के बाद OMR पत्रक की क्रम संख्या इस प्रश्न-पुस्तिका पर अंकित कर दें ।
4. प्रत्येक प्रश्न के लिए चार उत्तर विकल्प (A), (B), (C) तथा (D) दिये गये हैं । आपको सही उत्तर के वृत्त को पेन से भरकर काला करना है जैसा कि नीचे दिखाया गया है ।
उदाहरण : (A) (B) (C) (D) जबकि (C) सही उत्तर है ।
5. प्रश्नों के उत्तर केवल प्रश्न पुस्तिका के अन्दर दिये गये OMR पत्रक पर ही अंकित करने हैं । यदि आप OMR पत्रक पर दिये गये वृत्त के अलावा किसी अन्य स्थान पर उत्तर चिह्नांकित करते हैं, तो उसका मूल्यांकन नहीं होगा ।
6. अन्दर दिये गये निर्देशों को ध्यानपूर्वक पढ़ें ।
7. कच्चा काम (Rough Work) इस पुस्तिका के अन्तिम पृष्ठ पर करें ।
8. यदि आप OMR पत्रक पर नियत स्थान के अलावा अपना नाम, रोल नम्बर, फोन नम्बर या कोई भी ऐसा चिह्न जिससे आपकी पहचान हो सके, अंकित करते हैं अथवा अभद्र भाषा का प्रयोग करते हैं, या कोई अन्य अनुचित साधन का प्रयोग करते हैं, तो परीक्षा के लिये अयोग्य घोषित किये जा सकते हैं ।
9. आपको परीक्षा समाप्त होने पर मूल OMR पत्रक निरीक्षक महोदय को लौटाना आवश्यक है और परीक्षा समाप्ति के बाद उसे अपने साथ परीक्षा भवन से बाहर न लेकर जायें । हालाँकि आप परीक्षा समाप्ति पर OMR पत्रक की डुप्लीकेट प्रति अपने साथ ले जा सकते हैं ।
10. केवल नीले/काले बाल प्वाइंट पेन का ही इस्तेमाल करें ।
11. किसी भी प्रकार का संगणक (कैलकुलेटर) या लाग टेबल आदि का प्रयोग वर्जित है ।
12. गलत उत्तरों के लिए कोई अंक काटे नहीं जाएँगे ।

SANSKRIT
संस्कृतम्
Paper – III
प्रश्नपत्रिका – III

Note : This paper contains **seventy five (75)** objective type questions of **two (2)** marks each. **All** questions are compulsory.

सूचना : अत्र प्रश्नपत्रे **पञ्चसप्ततिः (75)** बहुवैकल्पिकाः प्रश्नाः सन्ति । प्रत्येकम् प्रश्नस्य **अङ्कद्वयम्** वर्तते । **सर्वे** प्रश्नाः समाधेयाः ।

1. ऋग्वेदस्य द्वितीयमण्डलान्तर्गतस्य इन्द्रसूक्तस्य ऋषिः कः ?
(A) गृत्समदः
(B) हिरण्यगर्भः
(C) विश्वामित्रः
(D) अत्रिः
2. विधेयाः के ?
(A) मन्त्राः
(B) ब्राह्मणाः
(C) अर्थवादाः
(D) प्रश्लिष्टाः
3. दर्शष्टौ कति ऋत्विजो भवन्ति ?
(A) चत्वारः
(B) षोडश
(C) अष्टौ
(D) दश
4. पञ्चमहायज्ञाः केषां कृते विहिताः ?
(A) सन्यासिनां कृते
(B) गृहस्थानां कृते
(C) ब्रह्मचारिणां कृते
(D) बालानां कृते
5. माध्यन्दिनसंहितायां अनुदात्तस्वरचिह्नं कुत्र दीयते ?
(A) उपरिष्ठात्
(B) तिर्यक्
(C) अधः
(D) सर्वतः
6. सायणस्य व्याख्यापद्धतिरस्ति
(A) वैज्ञानिकी
(B) याज्ञिकी
(C) तान्त्रिकी
(D) ऐतिहासिकी
7. आहवनीयस्य स्वरूपम्
(A) वृत्तम्
(B) चतुचस्रम्
(C) वर्तुलम्
(D) षट्कोणम्
8. नासदीयसूक्ते कतिमन्त्राः सन्ति ?
(A) सप्त
(B) दश
(C) सप्तदश
(D) विंशतिः
9. तैत्तिरीयोपनिषद् केन वेदेन सम्बद्धा ?
(A) शुक्लयजुर्वेदेन
(B) कृष्णयजुर्वेदेन
(C) सामवेदेन
(D) अथर्ववेदेन
10. कठोपनिषदनुसारं प्राणेन सम्भवति
(A) अदितिः
(B) आत्मा
(C) बुद्धिः
(D) मनः

11. ईशावास्यदिशा कथं मृत्युं तरति
(A) ज्ञानेन
(B) विनाशेन
(C) सम्भूत्या
(D) विद्यया

12. 'आत्मना विन्दते वीर्यम्'-अयं विचारः
कुत्रोपदिश्यते ?
(A) केनोपनिषदि
(B) कठोपनिषदि
(C) तैत्तिरीयोपनिषदि
(D) बृहदारण्यके

13. 'मानी पुनः पुनर्वशमापद्यते मे' – कुत्रेयमुक्तिः ?
(A) तैत्तिरीयोपनिषदि
(B) बृहदारण्यके
(C) कठोपनिषदि
(D) केनोपनिषदि

14. 'अमृतञ्च स्थितञ्च यच्च सच्च त्यच्च' –
कुत्रेयमुक्तिः ?
(A) केनोपनिषदि
(B) तैत्तिरीयोपनिषदि
(C) छान्दोग्योपनिषदि
(D) बृहदारण्यकोपनिषदि

15. आनन्दमयस्य शिरः किमुच्यते ?
(A) आनन्दः
(B) मोदः
(C) प्रियम्
(D) प्रमोदः

16. 'मृत्यवे त्वा ददामि' इति केनोक्तम् ?
(A) यमेन
(B) नचिकेतसा
(C) उद्दालकेन
(D) कुमारेण

17. ऋक्संप्रातिशाख्यानुसारं सोष्मवर्णः कः ?
(A) च
(B) छ
(C) ज
(D) ट

18. ऋक्संप्रातिशाख्यानुसारमघोषवर्णः कः ?
(A) श
(B) ड
(C) ढ
(D) ण

19. ऋक्संप्रातिशाख्यमनुसृत्य बह्वृचानां यमसंख्या
वर्तते
(A) 5
(B) 10
(C) 20
(D) 25

20. कौशिकगृहसूत्रं केन सम्बद्धम् ?
(A) ऋग्वेदेन
(B) कृष्णयजुर्वेदेन
(C) सामवेदेन
(D) अथर्ववेदेन

21. उष्णिक् – छन्दसि कियन्तो वर्णाः भवन्ति ?
(A) 20
(B) 24
(C) 28
(D) 32

22. निरुक्तानुसारं चतुर्थो भावविकारः कः ?
(A) अस्ति
(B) वर्धते
(C) अपक्षीयते
(D) विनश्यति

23. उच्छतीति निरुक्त्या उच्यते
(A) वाक्
(B) उदकम्
(C) उषाः
(D) आदित्यः

24. 'वा' इति निपातो वर्तते
(A) निषेधार्थे
(B) विचारणार्थे
(C) उपमार्थे
(D) प्रयोगार्थे

25. महाभाष्यरीत्या 'चत्वारि शृङ्ग' इत्यत्र किं चत्वारि पदेन गृह्यते ?
 (A) चत्वारो वेदाः
 (B) चत्वारो विद्याभ्यासकालाः
 (C) चत्वारः ऋत्विजः
 (D) नामाख्यातोपसर्गनिपाताश्च
26. काकुदमित्यत्र काकुशब्देनाभिप्रेतं किम् ?
 (A) लक्ष्यार्थः
 (B) व्यङ्ग्यम्
 (C) जिह्वा
 (D) ध्वनिः
27. 'भोजनकाले उपतिष्ठते' इत्यत्रात्मनेपद विधायकं सूत्रं किम् ?
 (A) अकर्मकाच्च
 (B) उपान्मन्त्रकरणे
 (C) समप्रविभ्यः स्थः
 (D) उदोऽनूर्ध्वकरणे
28. 'सीमा' इत्यत्र 'डीप्' निषेधक सूत्रं किम् ?
 (A) मनः
 (B) अनो बहुव्रीहेः
 (C) टाबृचि
 (D) न यासयोः
29. अव्ययीभावसमासे 'साग्नि' इत्युदाहरणे अग्निरुच्यते
 (A) देवः
 (B) दाहकः
 (C) पाचकः
 (D) ग्रन्थः
30. 'सुपात्' इत्यत्र कः समासः ?
 (A) तत्पुरुषः
 (B) बहुव्रीहिः
 (C) द्वन्द्वः
 (D) अव्ययीभावः
31. ऐहोलेशिलालेखः कस्य वर्तते ?
 (A) द्वितीय चन्द्रगुप्तस्य
 (B) द्वितीय धरसेनस्य
 (C) द्वितीय जीवितगुप्तस्य
 (D) द्वितीय पुलकेशिनः

32. अद्वैतमते ब्रह्मणो वर्तते
 (A) व्यावहारिकत्वम्
 (B) प्रातिभासिकत्वम्
 (C) पारमार्थिकत्वम्
 (D) मिथ्यात्वम्
33. ब्रह्मसूत्रस्यापरं नाम किम् ?
 (A) शारीरकसूत्रम्
 (B) मीमांसासूत्रम्
 (C) धर्मसूत्रम्
 (D) सांख्यसूत्रम्
34. सांख्यमते गुरु वरणकञ्च उच्यते
 (A) सत्त्वम्
 (B) तमः
 (C) रजः
 (D) रूपम्
35. सांख्यमते अकर्तृत्वं कस्य स्वरूपम् ?
 (A) प्रधानस्य
 (B) बुद्धेः
 (C) अहङ्कारस्य
 (D) पुरुषस्य
36. अर्थसङ्ग्रहानुसारं भावना _____
 (A) द्विविधा
 (B) त्रिविधा
 (C) चतुर्विधा
 (D) पञ्चविधा
37. गुणविधेः उदाहरणं किम् ?
 (A) अग्निहोत्रं जुहोति ।
 (B) समिधो यजति ।
 (C) दध्ना जुहोति ।
 (D) सोमेन यजेत ।
38. प्रयोगप्राशुभावबोधकः भवति _____
 (A) उत्पत्तिविधिः
 (B) विशिष्टविधिः
 (C) गुणविधिः
 (D) प्रयोगविधिः

39. तत्प्रख्यन्यायः कुत्र उपयुज्यते ?

- (A) निषेधनिर्णये
- (B) नियमविधिनिर्णये
- (C) नामधेयनिर्णये
- (D) अर्थवादनिर्णये

40. 'प्रतिपत्पाठशीलस्य विद्येव तनुतां गता' इयमुक्तिः कुत्रोपलभ्यते ?

- (A) श्रीमद्भागवते
- (B) विष्णुपुराणे
- (C) रामायणे
- (D) भगवद्गीतायाम्

41. महाभारतस्य तृतीयं पर्व किमुच्यते ?

- (A) उद्योगपर्व
- (B) भीष्मपर्व
- (C) द्रोणपर्व
- (D) वनपर्व

42. व्यासस्य पितामहः क आसीत् ?

- (A) शक्तिः
- (B) पराशरः
- (C) द्वैपायनः
- (D) विश्वामित्रः

43. श्रीमद्भागवतपुराणं निबद्धं वर्तते

- (A) पर्वसु
- (B) काण्डेषु
- (C) स्कन्धेषु
- (D) खण्डेषु

44. महापुराणेषु न गण्यते

- (A) पद्मपुराणम्
- (B) ब्रह्मपुराणम्
- (C) साम्बपुराणम्
- (D) स्कन्दपुराणम्

45. ललितासहस्रनामस्तोत्रं कुत्र वर्तते ?

- (A) श्रीमद्भागवते
- (B) रामायणे
- (C) ब्रह्माण्डपुराणे
- (D) अग्निपुराणे

46. खिलभागत्वेनाभिधीयते

- (A) नारदपुराणम्
- (B) ब्रह्मपुराणम्
- (C) कूर्मपुराणम्
- (D) हरिवंशपुराणम्

47. अर्थशास्त्रस्य प्रथमाधिकरणं वर्तते

- (A) विनयाधिकारिकम्
- (B) योगवृत्तम्
- (C) धर्मस्थीयम्
- (D) षाड्गुण्यम्

48. समयाचारिकं कुत्रोपदिष्टमर्थशास्त्रे

- (A) धर्मस्थीये
- (B) कण्टकशोधने
- (C) अध्यक्षप्रचारे
- (D) योगवृत्ते

49. ऋग्वेदः सम्प्राप्तः

- (A) अग्नेः
- (B) वायोः
- (C) आदित्यात्
- (D) सोमात्

50. केशान्तसंस्कारस्य काल उक्तः क्षत्रियार्थम्

- (A) द्वादशे वर्षे
- (B) षोडशे वर्षे
- (C) द्वाविंशे वर्षे
- (D) चतुर्विंशे वर्षे

51. याज्ञवल्क्यदिशा मानुषं प्रमाणं कतिविधम् ?

- (A) एकविधम्
- (B) द्विविधम्
- (C) त्रिविधम्
- (D) चतुर्विधम्

52. विद्वान् निधिं लब्ध्वा ततः कियन्तं गृह्णीयात् ?

- (A) सर्वम्
- (B) दशांशम्
- (C) षष्ठांशम्
- (D) अर्धम्

53. दिवास्वप्नः गण्यते
 (A) लोभजगणे
 (B) मोहजगणे
 (C) क्रोधजगणे
 (D) कामजगणे
54. तवाभिधानाद्व्यथते नताननः स दुः सहान्मन्त्र
 पदादिवोरगः – इत्यत्र कः अलङ्कारः ?
 (A) उपमा
 (B) दृष्टान्तः
 (C) रूपकः
 (D) श्लेषः
55. 'हैयङ्गवीनम्' इति शब्दस्य अर्थः
 (A) क्षीरम्
 (B) घृतम्
 (C) जलम्
 (D) अग्निः
56. अधोनिर्दिष्टानां समीचीनां तालिकां चिनुत :
 a. प्रावृषेण्यं पयोवाहं 1. दशकुमार
 विद्युदैरावताविव । चरितम्
 b. वरं विरोधोऽपि समं 2. उत्तरराम
 महात्मभिः । चरितम्
 c. तस्य वसुमती नाम 3. रघुवंशः
 सुमती लीलावती
 कुलशेखरमणी
 रमणी बभूव ।
 d. जनकानां रघूणां च 4. किरातार्जुनीयम्
 सम्बन्धः कस्य न
 प्रियः ?
- कूट :
	a	b	c	d
(A)	3	4	1	2
(B)	1	2	3	4
(C)	2	1	4	3
(D)	2	3	1	4

57. 'काव्यज्ञशिक्षयाभ्यासं इति हेतुस्तदुद्भवे'
 इयमुक्तिः कस्माद् ग्रन्थादुद्धृता ?
 (A) साहित्यदर्पणात्
 (B) काव्यप्रकाशात्
 (C) ध्वन्यालोकात्
 (D) नाट्यशास्त्रात्
58. 'अपारेकाव्यसंसारे कविरेकः प्रजापतिः' इति
 भण्यते
 (A) ध्वन्यालोके
 (B) काव्यप्रकाशे
 (C) नाट्यशास्त्रे
 (D) दशकुमारचरिते
59. अद्भुत-रसस्य स्थायिभावः कः ?
 (A) रतिः
 (B) शोकः
 (C) हासः
 (D) विस्मयः
60. सोपहास - निगूढार्था नालिकेव _____
 (A) नाटिका
 (B) प्रहेलिका
 (C) प्रकरणिका
 (D) भाणिका
61. 'मुखं विकसितस्मितं वशितवक्रिमप्रेक्षितं' –
 कस्य उदाहरणम् इदम् ?
 (A) अगूढ-व्यङ्ग्यस्य
 (B) गूढ-व्यङ्ग्यस्य
 (C) व्यञ्जनायाः
 (D) अभिधायाः
62. नाट्यशास्त्रानु-सारं नाट्यमण्डपस्य रक्षणे कः
 नियुक्तः ?
 (A) चन्द्रः
 (B) सूर्यः
 (C) अग्निः
 (D) वरुणः
63. नाट्यशास्त्रे प्रेक्षागृहस्य वर्णनं कस्मिन्ध्यायेऽस्ति ?
 (A) तृतीयेऽध्याये
 (B) पञ्चमेऽध्याये
 (C) द्वितीयेऽध्याये
 (D) चतुर्थेऽध्याये

64. शृङ्गाररसप्रधानं नाटकम् इदम्
 (A) उत्तररामचरितम्
 (B) वेणीसंहारः
 (C) अभिज्ञानशाकुन्तलम्
 (D) प्रतिमा
65. अच्छोदसरः केन खानितम् ?
 (A) चित्ररथेन
 (B) चन्द्रापीडेन
 (C) चित्रसेनेन
 (D) दक्ष प्रजापतिना
66. 'यथा नराणां नृपतिः शिष्याणां च यथा गुरुः
 एवं हि सर्वभावानां _____' - पूरयत ।
 (A) विभावः
 (B) सात्त्विकभावः
 (C) अनुभावः
 (D) स्थायिभावः
67. काव्य-स्वरूपमिदम्
 (A) तददोषौ शब्दार्थौ सगुणावनलंकृती
 पुनःक्वापि ।
 (B) इदमुत्तममतिशयिनि व्यङ्गये
 वाच्याद्ध्वनिर्बुधेः कथितः ।
 (C) अतादृशि गुणीभूत व्यङ्गयं व्यङ्गयेतु
 मध्यमम् ।
 (D) तात्पर्यार्थोऽपि केषुचित् ।
68. ध्वन्यालोके प्रतीयमानस्य तृतीयः प्रभेदः कः
 उक्तः ?
 (A) अलंकाराद्रिः
 (B) गुणादिः
 (C) रसादिः
 (D) वृत्त्यादिः
69. अलक्षितद्विजं धीरमुत्तमानां _____ भवेत् ।
 (A) हसितम्
 (B) विहसितम्
 (C) उपहसितम्
 (D) स्मितम्

70. तर्कसङ्ग्रहानुसारं मनः _____ ।
 (A) विभु
 (B) परमाणु
 (C) दीर्घम्
 (D) मध्यमपरिमाणम्
71. उष्णस्पर्शवत्त्वं _____ लक्षणम् ।
 (A) पृथिव्याः
 (B) अपाम्
 (C) तेजसः
 (D) आत्मनः
72. तर्कसङ्ग्रहानुसारं गन्धः कतिविधः ?
 (A) द्विविधः
 (B) त्रिविधः
 (C) चतुर्विधः
 (D) पञ्चविधः
73. युग्मानां समीचीनतालिकां चिनुत :
 a. संयुक्तसमवायः 1. रूपत्वग्राहकः
 b. समवायः 2. रूपग्राहकः
 c. समवेतसमवायः 3. शब्दग्राहकः
 d. संयुक्त-समवेत- 4. शब्दत्वग्राहकः
 समवायः
 कूटः

	a	b	c	d
(A)	3	4	1	2
(B)	2	3	4	1
(C)	4	3	2	1
(D)	3	2	1	4
74. तर्कसङ्ग्रहानुसारं लिङ्गम्
 (A) द्विविधम्
 (B) त्रिविधम्
 (C) चतुर्विधम्
 (D) पञ्चविधम्
75. 'वह्निव्याप्यधूमवानयं पर्वत' इति ज्ञानम्
 (A) व्याप्तिः
 (B) अनुमितिः
 (C) परामर्शः
 (D) पक्षधर्मता

Space For Rough Work